

DE GESCHIEDENIS VAN EEN „MEEKRAPSTOOF” TE STANDDAARBUITEN

IN de vorige eeuw heeft de meekrapindustrie een grote rol gespeeld in de economie van Westelijk Noord Brabant. Uit de meekrapwortel werd een gezochte rode kleurstof bereid, die echter op den duur is verdrongen door de goedkopere synthetisch bereide anyline-kleurstoffen. Zo is dan de teelt en de verwerking van de meekrapwortel, de „rubia tinctorum”, verdwenen en daarom zal het voor de economische geschiedenis van deze streken niet zonder belang zijn enige gegevens over deze industrie te publiceren, temeer omdat er niet veel litteratuur over bestaat en zelfs oudere mensen zich er niets of weinig van herinneren.

Door een bevriende relatie, wiens naam ik hier, helaas, niet mag noemen, zijn mij de volledige boekhouding en de notulen der vergaderingen van het bestuur van een z.g. „Stoof” ter hand gesteld. Uit deze gegevens kan de hele geschiedenis van dit bedrijf, de opbouw van de stoof, de productie, en teruggang en liquidatie worden afgelezen.

De opbouw.

Op 1 april 1836 werd „ten herberge” van Cor. den Ronden besloten tot de bouw van een „stoofve” te Standdaarbuiten. Op deze eerste vergadering waren 16 deelnemers aanwezig, wier namen waren:

- 1 Adriaanus Dekkers van Standdaarbuiten
- 2 Wed. Cornelius van Koulil van Standdaarbuiten
- 3 Hubertus Hopmans van Standdaarbuiten
- 4 Cornelius Sweere van Standdaarbuiten
- 5 Weduwe Petrus van Dorst van Standdaarbuiten
- 6 Gerardus Egbertus Hagens van Standdaarbuiten
- 7 Jacobus van Steen van Standdaarbuiten
- 8 Leendert Knook met Jan Baan van Standdaarbuiten
- 9 Petrus Josepus de Caters van Antwerpen
- 10 Petrus Johannis Jacobs van Fijnaart
- 11 Gerrit Versluijs van Fijnaart
- 12 Wed. Phillip Clarijs van Fijnaart
- 13 Johannis Boonhoff van Fijnaart

14 Wed. Johanis Hopmans van Klundert

15 Wed. Jacobus de Wit van Klundert

16 Gerardus Dekkers van Oudenbosch.

Dit waren de „proporsionarissen”, welke ieder voor 1/16e deel zouden deelnemen in de bouw van de stoof, waarbij dus blijkt, dat Leendert Knook en Jan Baan voor gezamenlijke rekening deelnamen voor een 1/16e gedeelte.

Er wordt een commissie ingesteld welke zich zal belasten met de aankoop van de grond, welke grond eigendom is van Cor. Luc. Blommerde en in gebruik is bij Hubertus Hopmans.

Deze laatste belooft afstand te zullen doen van verdere huur mits hij schadeloos gesteld wordt „voor de beteuling van ploegen & slegten van het najaar 1835 en hetgeene dan nog verder van het bezaaide met Lijnzaad zal ingenomen of onder de voet gelopen worden tegen waarde daar hij het overige voor verkoop of gewadeert zal worden.”

Later blijkt, dat op 24 november 1836 hiervoor werd vergoed een bedrag van f 42,75.

Sttaande de vergadering worden reeds besprekingen gevoerd met de eigenaar welke tot gevolg hebben, dat hij slechts het gehele „gors” wil verkopen, met het daarnaast gelegen dijkje groot „2 Bunder, 48 roede, 80 ellen”, en wel voor den prijs van f 2.600,—. Bedongen werd f 2.400,—. De koopsom kan echter eerst na afloop van 5 jaar worden betaald met een rente van $4\frac{1}{2}$ % 's jaars.

De lasten zijn vanaf 1 januari 1836 voor rekening van de koper.

Men besluit om tot koop van de gronden over te gaan, onder beding, dat indien men geen „vrijdom” van Provinciale Staten kan krijgen om te bouwen of te fabriceren, de koop vervalt. A. van de Werk, notaris te Zevenbergen, wordt belast met de werkzaamheden, „die door een notaris moeten geschieden”. Voor deze werkzaamheden, inclusief registratie werd een bedrag betaald van f 509,93.

Secretaris Adan, waarschijnlijk de gemeentesecretaris van Standdaarbuiten, zal worden verzocht om „vrijdom tot bouwen en fabriceren”, bij de Provinciale Staten te verkrijgen. Voor het schrijven van dit „rekest” alsmede registratie-rechten werd betaald f 17,50.

Wanneer geen bestek of tekening door P. J. de Caters kan worden geleverd, zal aan J. van der Made te Klundert worden verzocht „zulks te maken en de grond te doen keuren”.

De aanbesteding zal geschieden op maandag 2 mei 1836 „ten huize of herbergen” van Cornelius Korremans.

Op de vergadering van 2 mei 1836 wordt het bestek en tekening van Willem Versluijs en Jan van der Made aan de vergadering voorgelegd, waarbij door Willem Versluijs wordt opgemerkt, dat „het steenen Wulft in den toren een blafon behoort te zijn” en het „Stamphuis afzonderlijk”. Bestek en tekeningen worden daarna goedgekeurd.

Voor dit bestek en de tekening werd aan van der Made betaald een bedrag van f 80,—.

Er wordt besloten, dat bij de aanbesteding de aannemer 2 % van zijn aannemersloon zal worden gekort en voor vertering van de inschrijvers f 50,—.

De aanbesteding moet geschieden bij inschrijving en daarna bij „opbod” en na het mijnen een half uur in bedenkingen te nemen „om het al of niet te laten afgaan”.

De aanbesteding werd doorgegeven aan de landsdrukkerij; aan drukkosten werd betaald f 7,90. In de Bredasche Courant werd eveneens een publicatie geplaatst, waarvoor een bedrag van f 11,95, werd uitgegeven. „Bij opbod roepende word gemijnd door Willem Versluijs voor de som van f 19,400,—”.

Versluijs deelt mede dat hij dit heeft aangenomen in samenwerking met Jan Pz. Maris en Adrianus Nijhoff allen wonende te Fijnaart.

Intussen biedt Jan van der Made zich als opzichter aan, maar dit wordt niet geaccepteerd en daarom wordt aan Jacs. van Dorst opdracht gegeven, om hiervoor Adr. van Keep te Oud Gastel te vragen en, indien hij deze opdracht wil aanvaarden, zal van Keep zich op donderdag 5 mei 1836, moet envervoegen „ten herberge van Corns. Korremans”.

Op die dag wordt met van Keep overeengekomen, dat hij als vergoeding zal ontvangen, drie gulden per dag „Zon- en heiligendagen uitgezondert”. Verder wordt op deze vergadering overgegaan tot het benoemen van een boekhouder voor den tijd van 2 jaar. Hiervoor hebben zich drie kandidaten gemeld n.l. Johs. van Steen, Adrs. Dekkers en Jacs. van Dorst. De laatste wordt met algemene stemmen gekozen tegen een tractement van f 55,— per jaar.

Verder worden tot commissarissen benoemd Cors. Sweere, Adrs. Dekkers, Petrs. Johs. Jacobs en Gerrit Versluijs.

Op de volgende vergadering zal worden overgegaan tot het aanstellen van stoofwerklieden en zal het maken van vaten, benodigd om de kleurstof op te slaan en te vervoeren, worden aanbesteed.

Intussen werd door de boekhouder in samenwerking met Johs. van Steen

een reis gemaakt naar Bergen op Zoom, naar de „Commissaris voor autorisatie”.

Hier voor werd gedeclareerd „voor verteringen” f 5,20.

en voor paard en kar en veergeld f 2,80.

Op de vergadering van 25 mei wordt het maken van vaten aanbesteed. Dit werk wordt gegund aan de Wed. Godefr. v. d. Loo voor f 6,99 per vat. Het „drijven” of vervoeren wordt gegund aan Corns. Hagens voor de prijs van f 1,09 de „100 ponden Nederlandsche”. De turfleverantie wordt gegund aan C. de Vries voor 27 cent per mud.

Verder wordt tot droger benoemd Petrus Brouwers met 9 stemmen voor en 7 stemmen tegen. Deze persoon is echter niet aanwezig en wordt dan op de vergadering geroepen. Hij verklaart dan deze functie niet te accepteren „ut reden zijn zwager, droger in de oude stoof, hem weigerde onder- rigt te geven, wanneer hij het is van node zoude hebben”.

Hierop ontstaat er enige verwarring in de vergadering en wordt deze vergadering uitgesteld tot 1 juni.

Op de vergadering van 1 juni worden de navolgende werklieden be- noemd:

1 tot droger H. IJzermans (uit 8 kandidaten gekozen met 13 tegen 3 stemmen).

2 tot stamper Wouterus Bouwmeester (uit 2 kandidaten gekozen met 14 tegen 2 stemmen).

3 tot 1e onderman A. van Dorst.

4 tot 2e onderman Willem Koevoets.

Verder wordt, met algemene stemmen, besloten dat, op 8 juni 1936 de eerste steen zal worden gelegd. De eerste steenlegging zal geschieden door Jacs. van Dorst als boekhouder.

Deze steen bevindt zich momenteel nog op de boerderij van P. Claassen te Standdaarbuiten en is nog in vrij goede toestand hoewel deze dienst doet als voetpad. De namen van de diverse deelnemers zijn nog duidelijk leesbaar.

Er is dan op deze vergadering onenigheid tussen de aannemers en op- zichter van Keep over de keuring van het hout voor de „koude” Stoof. De balken waren „1 duim” te licht, waardoor in plaats van 10 balken, 11 balken zullen worden gelegd.

Van Keep is het hiermede niet eens en bedankt als opzichter ondanks de vele verzoeken om alsnog aan te blijven. Zodoende wordt hem voor „25 dagen toezigt” f 75,— uitbetaald.

Nu wordt het toezicht, staande de vergadering, opgedragen aan J. v. d.

Made Vzn., Mr. timmerman en J. v. d. Made Dzn. Mr. metselaar beiden wonende te Klundert.

Zij moeten zorgen tot 15 oktober, 2 dagen per week toezicht te houden en krijgen hiervoor een bedrag toegewezen van f 260,—. Als het werk echter langer zal duren, zal men „proportioneel” per week uitbetalen. Hieruit kan men concluderen, dat de Stoof 15 oktober 1836 gereed moet zijn, hoewel hierover nergens gesproken wordt.

Op 30 juni wordt besloten om de muren van „Koude Stoof” (de plaats waar niet werd gestookt), toren, dorsvloer, Heerlijkheid, Est en Stamphuis „3 palmen hoger op te trekken”.

Hiervoor zal de aannemer f 600,— extra worden betaald, maar een tijdsverlenging wordt hiervoor niet toegestaan.

Op 24 oktober 1836 delen de opzichters mede, dat zij het werk „in order” hebben bevonden „uitgenomen het verfvn”.

In 1837 zal het hout dat nu eenmaal is „gevervd”, nogmaals overgedaan moeten worden.

Ook zal de stampblok moeten worden gelicht en de fundamenten worden hersteld en zal de stampblok worden teruggeplaatst alsmede zal het plankier extra worden verstevigd.

De opzichters wensden i.p.v. uitbetaling van f 260,— nu f 400,—. Na onderhandelingen komen zij tot een accoord op een bedrag van f 350,—. De naam van de nieuwe stoof zal „de Ster” zijn.

De Productie

In het jaar 1836, werd voor de eerste maal de meekrapwortel in deze stoof verwerkt, waarover de boekhouding de navolgende gegevens vermeldt:

Voor „reedhuur” werd berekend voor „hartgoed” f 6,50 per 10 pond.

Voor „reedhuur” voor de „mul” f 4,— per 100 pond Nederl.

Voor „teeken en wegen” f 0,30 per vat.

Voor 't maken der vaten f 6,99 per vat.

Hierdoor krijgt men het navolgende beeld te zien in 2e Capittel van ontvangst over het jaar 1836:

Erve Akkermans, 5 vaten, 2245 pond hart goed	f 145,925
voor 1 vat 407 pond mul	f 16,28
voor teeken en wegen van 6 vaten	f 1,80
voor 't maken van dezelve	f 41,94
	<hr/>
	f 205,945

Van elke proporsionaris is eenzelfde boeking gemaakt en daarom is deze boeking als voorbeeld genomen; het is vanzelfsprekend niet doenlijk al deze posten te vermelden.

Er werden in 1836 verwerkt 102 vaten „hart goed” met een totaal gewicht van 47.770 pond, waarvoor een bedrag werd ontvangen van totaal f 3.105,05
 voor 32 vaten „mul” met een gewicht van 13.073 pond werd ontvangen een bedrag van f 522,92
 Voor teeken en wegen van 134 vaten f 40,20
 Voor het maken van 134 vaten f 936,66
 Totaal opbrengst van „gereed product” f 4.604,83

Teineinde enig inzicht te krijgen in de werklonen van die tijd kunnen de navolgende cijfers enigermate een beeld geven.

„Aan den droger voor hondertgeld, olieged klein onkosten”
 „en voor zuiveren der Stoof alsmede 22¹/₂ week voor den”
 „2e onderman en 22 weken voor drie op- en afdoeners”
 samen f 613,725

„Aan W. Bouwmeester als Stamp voor hondertgeld van hartgoed en mul, klein onkosten en zuiveren der Stoof f 101,13

„idem aan Petrs. Broos als Stamp” f 137,04

„Aan den eersten onderman, 23 weken alsmede voor klein „onkosten en schoonmaken der Stoof” f 137,04

De meekrapstoof werd gestookt met turf in de eerste jaren van de verwerking, hetgeen wel blijkt uit de boekhouding:

„Drie ladingen turf zijnde 4270 mudden a f 0,27 per mud „waarvoor betaald” f 1.152,90

Deze turf bleek ook belast te zijn, aangezien aan de opvanger aan accijns werd betaald een bedrag van f 5,85.

Aan de „amptenaren” werd betaald „voor het bijwezen van het lossen” f 20,—.

Er werd betaald aan werkloon voor het lossen 2 mandeladers, 2 dragers en 3 man op zolder, ieder 9³/₄ dag, tezamen f 67,53.

Aan 10 flessen jenever „voor het lossen van de turf” f 3,75.

Hieruit blijkt, dat dagelijks een fles jenever werd gegeven, blijkbaar om deze mensen enigszins tegemoet te komen in het loon, hetgeen per per-

soon ongeveer een gulden per dag bedroeg, en deze mensen op deze manier op „geestelijk” peil te houden.

Dat er regelmatig misbruik werd gemaakt van sterken drank blijkt wel hieruit, dat de notulen van 15 januari 1938 het navolgende vermelden over de „Stamper”:

„waarvan door belanghebbenden in overweging wier gebragt dat hij on„der de werkzaamheden van de afgelopen Theeld beschonken 2 of 3 „maal was bevonden, dikmaals onder het stampen zich daarvan verwijde„ren in plaats van het na te zien en op het roeren te passen”.

In het jaar 1854 werd besloten om een „stoom machine” te plaatsen van „7 paardenkracht”, waarvoor door den boekhouder goedkeuring tot plaatsen bij het „gouverement” wordt gevraagd, terwijl bij het „Ministerie van Finantie” verzocht is om „Vrijdom van accijns voor 450 mud Maatkolen met verzoek den inslag daarvan te mogen beginnen met 1 april”.

Na bespreking worden de kolen geleverd door Jacs. van Steen tegen 79 cent het mud.

De machine wordt geleverd tegen de prijs van f 2.660,— terwijl voor vracht vanaf de „roode vaart” wordt betaald een bedrag van f 18,50. Het plaatsen en de nodige verbouwingen geven een totaal post aan van f 5.231,755. Een overzicht van de verwerking van al de jaren zou te ver voeren en een steeds wederkerend beeld geven over al de jaren. In het jaar 1853 werd een „top” verwerking bereikt van 71.489 Nederlandse ponden. Verder lopen de cijfers over de verwerking nogal uiteen en variëren van 40.000 tot 70.000 Nederlandse ponden per jaar, waarbij in het jaar 1868 het hoogste dividend werd uitgekeerd n.l. f 2.000,— of per proporsionaris een bedrag van f 125,—. In totaal werd aan dividend uitbetaald een bedrag van f 2.247,— per deelnemer, zodat de deelneming aan deze stoof wel verantwoord was, gezien bij de liquidatie ook nog een bedrag kon worden uitbetaald.

Wanneer men de notulen over al die jaren nagaat dan blijkt ook dat er jaarlijks een „Eten” werd gehouden. Over dit „Eten” komen in de notulen van het jaar 1839 de volgende gegevens voor:

„het Eten van ’t vorig jaar was te kostelijk en is voor deszelfs meerderheid „goed gevonden te bepalen bij het doen der rekening, voormiddag „Sterke drank, koffij, het middagmaal waterzooi, Salm, en verdere patasie „geen vlees, een kleine nasert, de man een flesch wijn na verkiezing bier zooveel zij willen, namiddag Thee koffij, voor ’t avond ontbijd behoort wat vlees”.

Voor dit eten werd betaald aan Cornelis den Ronden f 58,—.

In 1838 werd voor het z.g. „kostelijk eten” betaald een bedrag van f 84,80.

Bij het nagaan der notulen krijgt men steeds hetzelfde beeld terug van vaststelling van volgorde waarin verwerking der meekrapwortelen kan plaats hebben, met zo nu en dan opmerkingen betreffende reparaties of verbouw van het Stoofgebouw. Tot het jaar 1873, in welk jaar reeds een behoorlijke teruggang is waar te nemen, loopt alles vrij normaal, doch dan begint het aantal Kilogrammen verwerkte wortelen zeer sterk terug te lopen.

Het kwantum daalt tot 7941 kg „gereed product”.

Teruggang en liquidatie

In het jaar 1874 werd op 28 december een vergadering gehouden, op welke vergadering werd gevraagd of de meekrapstoof nog voort diende te gaan met werken, dit in verband met de opslag van turf.

Dhr. Blankers deelde hierop mede, dat hij en nog anderen meekrapwortel haden verbouwd en dat daarom nog gewerkt diende te worden. Op voorstel van de boekhouder werd dan goedgekeurd dat men niet voor begin november zou beginnen, zodat een halve lading, zijnde 6 à 700 ton turf zou worden opgeslagen.

Uit de boekhouding blijkt dan, dat men in 1875 nog 1393 ton turf heeft aangekocht.

In het jaar 1875 werd nog 4718 kg „hart goed gereed”. In de vergadering van 5 april 1876 wordt gesproken over de ongunstige omstandigheden van de meekrap door de lage prijzen en men is dan ook genoodzaakt „het tractement” van den boekhouder te verlagen van f 55,— op f 45,— per jaar.

Op de vergadering van 21 augustus 1877, wordt door de boekhouder vastgesteld:

„dat de meekrap bijna geen waarde meer heeft en zoo men zegt vervan-”
„gen word door nieuw uitgevonden verfstoffen en bijna nergens meer”
„voorraad in den grond is, in navolging van anderen ook de meestoof”
„te verkoop te presenteeren met bijbehorende gronden bij adverteren-”
„tween in verschillende dagbladen 3 of 4 ook in het buitenland te laten”
„plaatsen”.

Men geeft dan op die vergadering de machtiging tot plaatsen van advertenties en stelt tevens vast, dat een vraagprijs van f 14.000,— dient te worden aangehouden.

Wanneer een bod zou worden gedaan dan zou bij algemene vergadering hierover worden beslist.

Men gaat in 1879 toch nog over tot benoeming van een nieuwe boekhouder, daar de vorige boekhouder in het afgelopen jaar is overleden. Hiervoor wordt benoemd dhr. A. v. Doormaal.

Verder wordt nog besloten de meekrapstoof te verzekeren tegen een bedrag van f 10.000,—, met de bedinging er bij dat zij bij eventuele brand niet meer herbouwd zal worden.

In 1881 wordt nog besloten een partij turf op te doen n.l. 600 ton. In dit jaar wordt dan nog meekrapwortel verwerkt, hoewel de notulen van de vergaderingen vrijwel nergens anders meer over handelen, dan over de verhuur van grond.

In 1882 wordt nog melding gemaakt van de verwerking van 353 Kg. Er wordt dan geregeld gebruik gemaakt van de laaddam aan de stoof waarvan men regelmatig verantwoording in de boekhouding vindt. Zo wordt in kapitel 6 van dat jaar de volgende post van ontvangst geboekt:

„Aan den laaddam ontvangen”:

M. van Aperen	f 1,00
Granpré Molière	f 10,25
W. de Koning	f 1,25
L. Boom	f 0,75
C. Nachtzaam	f 3,50
P. Bogaarts een schip griend groot 60 ellen a 5 cts	f 3,00
	<hr/>
	f 19,75

In 1883 wordt besloten dat schepen „voor de toekomst met griend” „bevracht aan de laaidam voor losgeld 5 cts per ton zullen betalen” waaruit blijkt, dat naar alle mogelijke bronnen van inkomsten wordt gezocht om de zaak enigszins op gang te houden.

Dat de verwerking dan geheel is teruggelopen blijkt ook uit het besluit: „dat elke Portionaris of buiten reder verplicht zal zijn, de meekrap op” „eigen kosten te laten bereiden”.

Van belang is het om te weten, wat aan de laaddam werd verladen, het geen uit de boekhouding van het jaar 1884 kan worden opgemaakt. Kapitel 4 van ontvangsten van dat jaar vermeldt:

„Aan den laaidam ontvangen”:

P. v. d. Linden, 112 ton steenpuin	f	5,60
St. Antoine Fabriek, 205 ton peëen	f	10,25
G. Koremans, 20 kar aardappelen	f	2,00
G. Koremans, 105 ton pulp	f	5,25
Molière, 105 ton pulp	f	5,25
Molière, 35 ton peëen	f	1,75
C. de Visser, 20 kar aardappelen	f	2,00
P. Bogaarts, een schip vriend 57 ellen	f	5,70
		<hr/>
	f	37,80

Op de vergadering van 28 november 1884 wordt voorgesteld door de heer G. Koremans om „de onbruikbare gereedschappen en oud rommel” te verkopen. Dit voorstel wordt bij acclamatie aangenomen en de koopdag wordt vastgesteld op de 2e woensdag van de maand december om 10 uur voormiddags.

Volgens Kapitel 5 heeft deze verkoop het navolgende resultaat opgeleverd:

A. v. Doormaal, 3 wannen en 2 kiemanden	f	1,07
H. Santbergen, 1 kiemand	f	0,30
M. Kostermans, 1 kiemand, 3 wannen en hoop rommel	f	1,92
G. Koremans, 2 turfmanden, 1 emmer, 3 wannen, 1 zeef, de rommel op zolder	f	3,24
A. van Dis, een oud vel	f	0,10
		<hr/>
	f	6,63

In 1885 wordt nog een nieuwe boekhouder aangesteld. In plaats van A. v. Doormaal wordt dhr. C. Hagens benoemd.

Het belangrijkste feit in 1886 is dan, dat wordt besloten de tering naar „oudergewoonte” voort te zetten en niet te verminderen door „weglating van tabak en dergelijke” zoals werd voorgesteld.

In 1888 wordt nog een nieuw tarief voor laden en lossen samengesteld, dat als volgt luidt:

„1. niet of laden of lossen zonder voorkennis van den droger”

- „2. Niet anders aanleggen, dan aan de daarvoor betemde palen”
- „3. Van laden betaalt men 5 cents per ton”
- „4. Van lossen betaalt men 5 cents per ton”
- „5. Het alhier aangevoerde moet 7 dagen na den dag van aanvoer ge-”
 „ ruimd zijn, zoo niet betaalt men ieder dag 2 cent per ton oplagen.”
 „ Vooral zal hoofdstuk 5 streng toegepast worden wat den aanvoer”
 „ van bieten betreft van begin september tot eind november”.

Op 14 augustus 1891 wordt in de vergadering besloten:

„De stoomketel met toebehoren van de hand te doen voor een prijs”
 „welke 't bestuur voldoende achtte alsmede dat de afbraak van de”
 „stoomketel met de nog aanwezige gebruikte voorwerpen publiek”
 „zouden verkocht worden op een nader te bepalen dag en de verkooping”
 „zou gehouden worden door Notaris C. W. Maris te Klundert”.

Over de opbrengst van deze verkoop is mij niets bekend aangezien de boekhouding slechts aanwezig is tot en met het jaar 1888. Op 5 december 1895 wordt een buitengewone aandeelhoudersvergadering belegd, gezien er een aanvraag is ingekomen van de Gebr. van Schendel om de meestoof en grond te kopen.

Op deze vergadering worden de navolgende besluiten genomen:

„ten eerste, met algemene stemmen, de meestoof en grond te verkoopen”.
 „ten tweede, dat ieder aandeelhouder, mede-aandeelhouder of vertegen-”
 „woordiger het recht heeft de stoof en grond voor zich te behouden voor”
 „voor den prijs waarvoor zij aan een ander gepresenteerd is of zal”
 „worden”.

„ten derde, dat de Heeren van Schendel zou gevraagd worden zestien”
 „duizend gulden, een duizend gulden per aandeel dat, indien zij voor”
 „dien prijs niet genomen werd, van hem een bod af te wachten, om in”
 „eene volgende vergadering te gunnen of niet”.

De notulen van de vergadering van 20 december 1895 geven dan aan dat door de Gebrs. van Schendel een bod is gedaan van f 8000,— welk bod, na in stemming te zijn gebracht, met 9 tegen 7 stemmen wordt afge-
 wezen.

Hierna wordt voorgesteld om f 10.000,— te vragen. Dit voorstel wordt dan aanvaard met 9 stemmen voor en 7 stemmen tegen.

Door de boekhouder wordt dit bod eveneens gedaan, dit werd echter door de aanwezigen niet aanvaard. Er wordt dan besloten na lang beraad, meestoof en grond publiek te verkopen, omstreeks februari van het volgende jaar. Notaris C. W. Maris wordt belast met de verkoop.

Tevens wordt vastgesteld, de stoof voor afbraak eerst in kavels en daarna in massa te veilen en het gors in twee delen te splitsen.

Uit de notulen van 4 maart 1896 blijkt dan, dat op 4 maart 1896 de veiling plaats had en de definitieve verkoop op 18 maart 1896 en het pand op die dag werd verkocht voor de som van *f* 9.845,— aan de boekhouder C. Hagens, welke lasthebber was voor de firma Meeus en Co te Standdaarbuiten.

Hierdoor kreeg iedere deelnemer nog een bedrag van *f* 615,31 uitgekeerd, zodat, ruw berekend, per aandeel de meestoof een voordelig saldo van ongeveer *f* 1.000,— heeft opgebracht.

Oud Gastel.

J. A. B. DE BEER.